

החיש – אז חבל מאד. אם בלאו הכי היו הערבים חותרים לנשק גרעיני, מי צריך את הכור הזה שאינו מרתיע אף אחד. במקומו, היינו יכולים לבנות כור כוח, בתקציב דומה. זה היה הרבה יותר כדאי מאשר הכור של דימונה שהוא ודאי לא רנטבילי. מה גם שמכל כור כוח, אפשר גם לייצר חומר נפץ גרעיני.

הבה ננתח עתה את התחום השני, הצבאי. עד היום במאזן הצבאי הקונבנציונלי, בין העולם הערבי וישראל, הצליחה ישראל לפתח כושר לחימה צבאי קונבנציונלי, מעולה ומצטיין שהצליח לוודא את קיומה של ישראל, במשך שני דורות נגד עוצמה חומרית הרבה יותר גדולה הטמונה בעולם הערבי. אפילו נוצר ייחוד צבאי, יהודי, ישראלי מקורי שבתקופות ממושכות גם מנע מלחמה. עיקר היחוד התבטא בתיפעול כוחות שריון, אוויר, מסוקים, צנחנים, חיל רגלים, בקומבינציות קונבנציונליות התקפיות מצטיינות של פשיטות קטנות וגדולות, דוגמת הפשיטה המשוריינת על מעבר למפרץ סואץ והפשיטה לאנטבה, ושל מתקפות בסגנון מבצעי מלחמת ששת הימים והחלק השני, ההתקפי, של מלחמת יום הכיפורים. שיטה צבאית זו, שהוכיחה את עצמה עד היום, תתערער לחלוטין כאשר יהיה מאזן אימה גרעיני במזה"ת, כי חלק גדול מהפעולות האלה יקרבו סכנה של תגובה גרעינית ערבית.

מאזן האימה הגרעיני ישלול, איפוא, מאתנו את היכולת להשתמש בשיטות המוצלחות ביותר שהשתמשנו בהן לשם קידום בטחון ישראל, עד מאזן האימה הגרעיני. נאלץ למתן את הפעולות, להקטין אותן, להסתפק בפשיטות הרבה יותר קטנות, ועל ידי כך לחשוף את עצמנו לפעולות טירור, גרילה, הוללות ומתמשכות מצד הצד הערבי ביודעו כי יכולת התגמול והמניעה הצבאית שנותרה לנו תחת אימת הגרעיני היא קטנה מאד. כך נאבד חלק ניכר מכושר ההרתעה הצבאית שהיה לנו קודם.

ברגע שישורר מאזן אימה גרעיני במזרח התיכון, תיכנס מדינת ישראל למבוי סתום חמור מאד, גם במישור הפוליטי וגם במישור הצבאי. לכן האינטרס הבסיסי ארוך הטווח של מדינת ישראל, הוא שלא יקום ולא יהיה ולא ישורר מאזן אימה גרעיני במזרח התיכון. האינטרס העמוק ביותר של ישראל הוא שלא יהיה נשק גרעיני במזה"ת התיכון. המדיניות הגרעינית של ישראל צריכה לדגול, איפוא, במאבק בלתי נלאה לפירוז מוחלט של המזרח התיכון מנשק גרעיני. ישראל צריכה לדרוש שהפירוז יחול על כל המדינות הנוגעות בדבר, כל המדינות הערביות, ומדינת ישראל. ניתן להוסיף את פאקיסטאן, טורקיה ואיראן ויש לקבוע שהפיקוח על הפירוז ימצא בידי שתי או שלוש מעצמות העל – יחד עם מדענים ונציגים של המדינות הנוגעות בדבר. ישראל תהא מוכנה להעמיד את כוריה ומיתקניה הגרעיניים לפיקוח מלא. היא מוכנה גם שנציגים ערביים ישתתפו בפיקוח, והיא גם רוצה שנציגים שלנו ישתתפו בפיקוח במדינות ערב והאיסלאם. הכפרה היחידה של ישראל לאחר הפצצת הכור בעיראק היתה אם היתה מציעה מיד לאחר מכן פירוז המזה"ת מנשק גרעיני ע"פ הדגם הני"ל. אם אין למדינת היהודים כוח רוחני להציע פירוז המזה"ת מנשק גרעיני, מוטב שהמעצמות ימצאו דרך לכפות את הפירוז על המזרח התיכון. זאת, בטענה שהמאבק בין היריבים במזה"ת הוא מאד אידיאולוגי, מאד רדיקלי הטעון בהמון סממנים נפשיים דתיים, רומנטיים שקשה להשתלט עליהם, ומשום שהמזה"ת הוא אזור הנמצא במלחמה קרה בין ברית המועצות וארצות הברית. במסגרת של הדטאנט, מן הראוי שמעצמות העל תכפינה פירוז גרעיני על המזה"ת.

פירוז גרעיני שאנחנו יוזמים אותו עדיף על פני פירוז כפוי. אולם מבחינת האינטרס האובייקטיבי של ישראל, כל פירוז, אפילו כפוי, יותר טוב מאשר מאזן אימה גרעיני.

אני לא מאמין שקיימת אפשרות שלישית על פיה יפקיד העולם בידי ישראל את התפקיד של השוטר הגרעיני של המזרח התיכון. אם ננסה לנקוט עוד פעם פעמיים בשיטת הכור של בגדד נביא את המעצמות שיכפו עלינו פיקוח, פרוז ושקט; זאת במקום להסתכן בפעולות תגמול ערביות כלפי הכור בדימונה או כור המחקר בנחל שורק או במקומות אחרים. או שמא ייכפה הפירוז לאחר תגמול ערבי??

אם לא תבוא יוזמה ולא תבוא כפייה, יש סכנה שיגיע למזה"ת תוך עשר-חמש עשרה שנים, מאזן האימה הגרעיני. אם זהו תחום הזמנים, הייתי רוצה להגיע למצב של מאזן אימה גרעיני, כאשר הסכסוך הערבי-ישראלי מאחורינו. שהרי אם הסכסוך יימשך, יגרום מאזן האימה הגרעיני להרעה משמעותית בכושר העמידה והמיקוח של ישראל. לכן צריכה ישראל לזוים פרויקטים פוליטיים נועזים של עשיית שלום, כדי לנסות להגיע למצב שישראל תהפוך למדינה מקובלת במזרח התיכון, שהצליחה להשתלב ביחסי שלום עם שכניה מספר שנים טובות לפני בוא מאזן האימה הגרעיני.

הדרך היחידה והמהירה ביותר שאני מכיר, ליוזמה ישראלית בכיוון הזה, היא להציע את השטחים שזכינו לכבוש במלחמת ששת הימים, תמורת שלום. ישנה, איפוא, גם סיבה גרעינית ל"שלום עכשיו".

ואחרון-אחרון: הבעיה המוסרית. אני נמנה עם אלה שהיו שמחים אם לא היה בכלל נשק גרעיני בעולם. אני תומך בכל הסכם שהמעצמות מסכמות ביניהן, לצמצם את תפוצתו של הנשק הגרעיני. אני בעד פירוזים גרעיניים וצמצום תפוצת נשק גרעיני בגלל סיבות מוסריות. אני עוקב בחרדה נוראה אחר מעלליה של צרפת בהפצת החימוש הגרעיני. אני רואה בכך הפקרות נוראה. אני רואה בזאת חומרה רבה. אני מוצא את עצמי עכשיו בנושא של הנשק הגרעיני במזרח התיכון, שהשיקול הקר של התועלת המדינית והצבאית של מדינת ישראל, נמצא במיתאם גבוה מאד, כמעט בזהות, עם ההשקפות המוסריות שלי בנושא נשק גרעיני, זה נותן לי כוח רוחני רב להמשיך להיות ציוני.

ילטוב-ירושלים

כשהייתי בחרץ לארץ, שמעתי הרבה דברי קטרוג על ישראל, ולא היה נעים לשמוע זאת, חשבתי אז בלבי, כשאשוב לארץ לא אדבר עוד בסגנון זה. אקבל את הרע כקבל את הטוב, ואשאיר את הפתרונות לעתיד.

מכיוון ששבתי אני מוצאת שלא קל לעמוד בזה, בעיקר בימינו אלה, הימים הארוכים מעתה ועד אפריל, מועד פינוי סיני.

במערכה על חבל ימית יש, כידוע, שני גורמים. אלה המבקשים פיצויים ומוכנים לעזוב, לו גם נתקשרו למקום, ואלה שאינם מבקשים מאומה ואינם מוכנים לעזוב, לו גם הם חדשים במקום ואינם קשורים אליו כלל. נניח לראשונים, שהרבה דובר בהם. נדבר על האחרונים, שבאו לכאן כדי לייצג עיקרון, שאין לעקר את הישועים. והלא נעקרו. במשך חיינו בארץ, הרבה אנשים ואף ישובים? כן. אבל אלה לא היו משלנו, והדבר נעשה מתוך שיקולים מדיניים, אסטרטגיים ודמוגרפיים. כאן מדובר בעקירת ישובים יהודיים, ואז כל השיקולים האלה אינם תופסים.

ובינתיים, בימים הארוכים האלה, בין עתה ובין אפריל, הם מגלים יוזמה ופעילות. תלמידי ישיבות תורמים ימי עבודה. הנה נטיעות ט"ו בשבט, הנה עיר של פורים. ויש לי רושם שמחמת כל אותם מעשים קטנים חלה תזווה בדעת הקהל. מתחילים בני-אדם לחשוב, אם יש אנשים שכל-כך איכפת להם, שמוכנים לוותר על חיי נוחות, לתרום מזמנם ומכוחם ומכספם – האם לא צריך לוותר להם? להשלים עימם? סכנה גדולה היא לעם כאשר היוזמה וההתנדבות הופכים להיות נחלת קנאים לאומיים או דתיים. זה כל-כך "נחמד", וכל-כך מטעה. כי הרי כל אותם מעשים קטנים נעשים לשם מטרה גדולה – להפך החלטה דמוקרטית, לטרפד את ההסכם עם מצרים, לגדוע את תקוות השלום. ומי שמוכן לוותר כאן צריך לפחות לדעת שהוא מוותר על הרבה – הוא נותן תמיכה לתפיסה לאומית שאין עמה תקווה, ולתפיסה דתית שאין עמה הומאניות כלל-אנושית.

רגשי אשמה

קראתי ב"דבר" שיחה בין נחום ברנע ויוסי שריד, כשעברו ליד פארק קנדה שבקרבת לטרון. אמר י. שריד שזה מקום שיפה לבקר בו עם המשפחה. אמר נ. ברנע שזה מקום שהיו בו שלושה כפרים ערביים אשר נעקרו. אמר י. שריד שמתור גם לו, לנחום ברנע, לטייל בארץ וליהנות מבלי לחשוב בכל עת על מעשים שנעשו. היה זה מפתיע, ואף מעורר, לשמוע דברים אלה דווקא מפיו של יוסי שריד, לו גם אין בהם תשובה לשאלות.

והנה הודיעו ככלי התקשורת, לא מכבר, כי עשרה צעירים מפיו, ואולי יותר, התאבדו בתקופה האחרונה מתוך הרגשה של יאוש וחוסר פתרון אישי. קשה ומכאיבה היתה ההודעה הזאת, האם היא מטילה אשם עלינו? ודאי לא ברוח שבה אנו מאשימים את הגרמנים, כי לא פעלה אצלנו שום אידיאולוגיה שמטרתה לנוון ולייאש את הערבים ביפו. אבל בפראקטיקה של חיינו, זו אשר מתבטאה בתקציבים ובעדיפויות והיתרי בנייה וכל השאר, אכן נתאפשר הדבר. אין זה נאמר לשם הכללה דמאגוגית: יש לא מעט קהילות ערביות שאנו סייענו לקידומן ולרווחתן. בכל זאת ביפו קרה הדבר, בזמני, בעמי ובעירי, אכן, מסובך הוא עניין הרגשת האשמה. האם קיימת אשמה קולקטיבית? האם היא חלה עלינו, איפה, ומתי?

רות לבנית

אלון אלטרס

חול על ריצפת הבית

- אני מסמן את הרעד
- העובר בחלונות.
- רוח עובר במקר,
- מותיר חול על רצפת הבית.
- בהפיטי החוצה
- איני יכול לדעת
- אם פסו הדיגונות
- את הדרך ההולכת דרומה.

(מתוך "אקלים הבית" שיופיע בהוצאת "עכשיו").